

İSRAİL PAZAR BİLGİLERİ

T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŐ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	7
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER	10
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER.....	12
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŐ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	14

1. DIŐ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

DıŐ Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

İsrail, açık bir ekonomi politikası izleyerek hammadde ihtiyacını en avantajlı ve ucuz şekilde karşılayabilmek için birtakım ekonomik kuruluşlar ve gelişmiş ülkelerle ticaret anlaşmaları imzalamıştır. 1962 yılında GATT'a üye olan İsrail, 1995 yılında DTÖ'ye üye olmuştur.

İsrail'in AB ile 1975 yılından bu yana Serbest Ticaret Anlaşması (STA) bulunmakta olup; 1995 yılında STA yenilenmiş ve genişletilmiştir.

İsrail'in ülkemizin yanı sıra ABD, EFTA (İzlanda, Lihtenştayn, Norveç, İsviçre) ülkeleri, Ürdün, Mısır, Kanada, Meksika ve MERCOSUR ülkeleri (Arjantin, Brezilya, Uruguay ve Paraguay) ile Serbest Ticaret Anlaşmaları bulunmaktadır. ABD ve İsrail arasında imzalanan STA ise İsrail'e çok geniş menşee kuralları imkânı tanımıştır.

İsrail Sanayi ve Ticaret Bakanlığı yılda en az 2 kez, ulusal ihtiyaç ve kararlar doğrultusunda gıda ve tarım ürünleri için gümrüksüz (veya düşük gümrük vergili) ithalat izni kota verilerini yayınlamaktadır. İsrail, Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) anlaşmalarına uygun şekilde güvenlik, sağlık gibi faktörleri de dikkate alarak, liberal bir ithalat politikası uygulamaktadır.

Mevzuatta belirtilen ürün listeleri incelenirken, aşağıdaki hususlara dikkat edilmesi gerekmektedir:

1. Gümrük kodunun doğru olarak tespiti,
2. İthalat izni (gerekli ise),
3. İsrail Standartlar Enstitüsü kontrolü (gerekli ise),
4. Gümrük ve/veya alış vergisi değerlerinin doğru tespiti,
5. İhraç edilecek ürünün ithalatı tamamen yasak ürünler listesinde yer alıp almadığı.

İsrail'in ithalat sırasında talep ettiği belge ve uygulamalar aşağıda yer almaktadır;

İthalat Lisansı: İsrail'den ürün ithalatını yasaklayan veya kısıtlayan ülkelere yapılan ithalatı azaltmak, yerli üretimi korumak, tüketiciyi ve halk sağlığı ile güvenliğini korumak, tercihli tarifeye tabi ithalat kotalarını dağıtmak amacıyla bazı ürünlerin ithalatı lisans gerektirmektedir. İthalat lisansı veren merci genellikle Ekonomi ve Sanayi Bakanlığı ve İsrail Sağlık Bakanlığı'dır.

Lisans başvurusu İsrail vatandaşları veya İsrail'de resmi kaydı bulunan firmalarca yapılabilmektedir. Başvurunun, lisans formuna ekli sipariş teklifi ve proforma fatura örneği veya tedarikçi/üretici fiyatlandırma belgesi ile yapılması gerekmektedir. Genellikle başvuruların 14 gün içinde sonuçlandırıldığı belirtilmektedir.

İzin Belgesi: Bazı ürünlerin belirli şartlar dahilinde ithal edilmesini sağlamak üzere Sağlık, Tarım, Ulaştırma, Sanayi ve Ticaret ile Haberleşme Bakanlıklarından "İzin Belgesi" alınması gerekmektedir.

Gümrük Vergileri

İsrail gümrük vergilerini ad valorem, spesifik veya bu iki vergi türünün bileşimi halinde uygulamaktadır. Ödenecek gümrük vergisinin, Gümrük Tarife Cetvelinde gösterilen minimum ve maksimum sınırların hesaplanması sonucunda belirlendiği ve mal miktarının etken teşkil ettiği durumlar da mevcuttur.

(Gümrük vergilerinin kontrol edilebileceği site adresi <https://shaarolami-query.customs.mof.gov.il/CustomspilotWeb/en/CustomsBook/Import/CustomsTaarifEntry>)

Gümrük vergisinin matrahı, ürünün CIF değerine liman masraflarının (liman ücreti, boşaltma ve taşıma ücreti) eklenmesi suretiyle belirlenmektedir. Halihazırda ithal ürünlerde ortalama %1,2 ve ihrac ürünlerinde %0,3 olan liman masraflarının, ürünün özelliğine göre değişebilmektedir. Gümrük vergilerinin indirimli veya muaf olarak uygulandığı durumlar da mevcuttur. Bu muafiyet ve indirimler genellikle belirli bir mevzuat, geçici ithalat, özel düzenlemeler veya ikili anlaşmalardan kaynaklanmaktadır.

Türkiye ile İsrail arasında Serbest Ticaret Anlaşması (STA) bulunduğundan, sanayi ürünleri ithalatı karşılıklı olarak gümrük vergisinden muaftır. 2007 yılında yürürlüğe giren STA Ortak Komite Kararları ile 15 tarım ürününe karşılıklı olarak vergi indirimi sağlanmıştır.

İç Vergiler ve Oranları

İsrail'de KDV oranı %17'dir. Bazı ürünlerde, sadece ithal ürünlerine değil, yerli üretime de uygulanmakta olan satın alma vergisi (TAMA) uygulanmaktadır. Bu vergi, yerli üretim için doğrudan toptan satış fiyatı üzerinden hesaplanırken, ithal ürünleri için ürün değerine tüm ithalat vergileri ile TAMA (katma oran kotası) adı verilen bir oranın değerlerinin eklenmesiyle ortaya çıkan meblağ üzerinden hesaplanmakta ve limanda alınmaktadır. TAMA'nın amacı, ithal edilen ürün değerini perakende satış fiyatı seviyesine çıkarmaktır. Damping fiyatlı veya sübvansiyona tabi olduğu belirlenen ithal ürünleri için ihrac fiyatının seviyesini düzenleyen ve haksız rekabeti önleyici mahiyette dampainge karşı vergiler de mevcuttur.

Ürün Standartları ile ilgili Uygulamalar

İsrail'in standardizasyon alanındaki uygulamaları, 1953 yılında çıkarılan ve zaman zaman günün koşullarına göre revize edilen Standartlar Kanunu'na dayanmaktadır. Söz konusu Kanun'a göre İsrail'de standart hazırlama, yayınlama ve uygunluğunu test etme yetkisi İsrail Standartlar Enstitüsü'ne verilmiştir. İsrail Standartlar Enstitüsü'nün standart hazırlamaktan sorumlu teknik komitelerinde; İmalatçılar Birliği, Standartlar Enstitüsü, tüketici örgütleri, ilgili kamu kurumları, Ticaret Odası ve özel sektör temsilcileri yer almaktadır.

İsrail Devleti 2022 yılı içerisinde ticaretin kolaylaştırılması ve engellerin kaldırılmasını amaçlayan büyük bir ithalat reformu gerçekleştirilmiştir. Bu reform ile denetime dayalı ithalat izinleri yerine beyana dayalı izinlere geçilerek, ürünlerin piyasaya arzı sonrasındaki gözetimini artırılmıştır.

Bu bağlamda, AB standartları gibi uluslararası standartlar İsrail Devleti tarafından kabul edilerek ithal ürünlerin ülkeye giriş işlemleri kolaylaştırılması amaçlanmıştır. 2023 yılı içerisinde uluslararası standartlara uyumun tüm ithal ürünler için tamamlanması beklenmektedir. İthalat reformunun güncel kapsamının takibi <https://govextra.gov.il/economy/import/reform/> sitesinde mümkün bulunmaktadır.

Genel olarak Standartlar Kanunu'nun uygulanması ve standartlara uygunluğun denetlenmesi ise Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na bağlı Standardizasyon Komiseri'nin (Commissioner of Standardization) görev ve yetkisindedir. Piyasa gözetim ve denetimi, Standardizasyon Komiseri tarafından yetkilendirilmiş denetmenler tarafından yapılmaktadır.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Türk Standartları Enstitüsü (TSE) ile İsrail Standartlar Enstitüsü (SII) arasında bir genel işbirliği anlaşması mevcut değildir. Bunun yanı sıra İsrail'in; Ürdün, Ukrayna ve Rusya ile "Standardization and Product Certification" anlaşması olduğu bilinmektedir.

Koşer Sertifikası, İsrail'e gıda ürünü ithal edilebilmesi için ürünlerin dinen uygunluğunu tasdik eden bir belgedir. Ürünlerin yöneldiği İsrail pazarlarındaki dindarlık durumuna göre kurallar katılaşabilmektedir.

Koşer konusunda en hassas ürünler ise et ve süt ürünleridir. Ayrıca fazla yaygın olmamakla birlikte, bazı temizlik-hijyen ürünlerinde, tekstil ürünlerinde ve elektrikli ev aletlerinde de koşerin tercih edildiği durumlara rastlanmaktadır.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

İbranice etiket uygulaması zorunludur.

Teknik Engeller

İsrail liberal bir ekonomiye sahip olduğu için ithalata önemli bir engel getirmemekle beraber, başta ülkede az miktarda yetişen tarım ürünleri olmak üzere, bazı ürünlerin ithalatında yerli üreticileri korumak amacıyla çeşitli tarife dışı tedbirlere yönelebilmektedir. Özellikle yaş/kuru meyve-sebze ithalatı izinlerinde, zirai karantina belgesi düzenlenmesi ile bazı sanayi ürünlerinin standart denetimlerinde güçlük gözlenebilmektedir.

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarete teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarete teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenlięi ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur: (<https://teknikengel.gov.tr/>).

Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarete teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarete teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarete teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir.

Ticarete Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

İhracatının yarısına yakını teknoloji ürünlerinden oluşan İsrail’de fikri ve sınai mülkiyet haklarının korunmasına ilişkin yerel kanunların uluslararası kanunlarla uyumlaştırılmasına özellikle son dönemde özen gösterilmektedir. Son dönemde yapılan çalışmalar arasında, İsrail Patent Ofisi’nin personel yapısı ve etkinliğinin güçlendirilmesi, Madrid Protokolü ve ilgili anlaşmalara uyumun hızlandırılması, OECD kapsamında ilgili kanunların gözden geçirilmesi ve gümrüklerde sahteciliğe karşı etkili mücadele programlarının uygulanması bulunmaktadır.

Dağıtım Kanalları

İsrail’de tüketici tercihleri tüm dünyada olduğu gibi fiyat seviyelerinden etkilenmekle birlikte, kalite ve marka algısı satın alma kararlarında öncelikli etken olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede;

- Piyasada güven ve uzun dönemli marka bağımlılığı yaratmaya yönelik ‘piyasa ortalamalarının üzerinde garanti’ ve ‘kolay iade’ gibi unsurlar içeren satış stratejileri uygulamaları,
- İsrail’de özellikle Avrupa Birliği pazarında uzun dönemli var olmayı başarmış markalara özel güven duyulduğunu göz önünde bulundurarak, bu pazardaki konumlarını ürün tanıtımlarında vurgulamaları,
- İsraili tüketicilerin tüketim kararlarında reklam ve halkla ilişkiler faaliyetlerinin önemli etkiye sahip olduğunu dikkate alarak, reklam ve halkla ilişkiler harcamalarına yeterli payı ayırmaları,
- Reklamlarda en etkili kanalın, toplam reklam harcamalarından %40’a yakın pay alan televizyon olduğunu, tüketiciye ulaşma açısından televizyonu, radyo ile internetin izlediğini, reklam harcamalarından göreceli olarak daha az pay almakla birlikte İsrail’de yayınlanan günlük gazetelerin %25 ila 47 arasında okunma oranına sahip bulunduğunu reklam planlamalarında dikkate almaları,
- İsrail’de kişi başı sosyal medyada harcanan zamanın dünya ortalamasının iki katına yakın olduğunu göz önünde bulundurarak, sosyal medya reklamlarını da reklam planlarına dahil etmeleri,
- Ürün ve hizmetlerin gelirinden sosyal sorumlulukla ilgili bir pay ayrılmasının İsraili tüketiciler için marka algısını yükselttiğini ve İsrail’deki tüketicilerin üçte ikisinin yakın fiyatlı ürünler arasında sosyal sorumluluğa pay ayrılan ürünü seçmeye eğilimli olduğunu dikkate alarak, varsa sosyal sorumluluk projelerini ürün ve firma tanıtımlarında vurgulamaları,
- İsrail’de internet kullanıcıları arasında on-line alışveriş yapanların ve yurtdışından on-line alışveriş oranlarının dünya ortalamasının çok üzerinde olduğunu dikkate alarak, bireysel ve toplu on-line satış imkanlarını değerlendirmelerinin yerinde olacağı değerlendirilmektedir.

Tüketim ürünlerinde İsrail’de toplam satışların %74’ünü gerçekleştiren süpermarket zincirlerine erişim büyük öneme sahip bulunmaktadır.

Tüketici tercihleri

İsraili tüketiciler son dönemde çevrimiçi alışverişe oldukça ilgi göstermektedir. İsrail İnternet Derneği'ne göre İsraililerin %75'i (toplam İnternet kullanıcılarının %95'i) çevrimiçi alışveriş yapmakta olup, bu durum İsraili tüketicileri dünyanın en çok çevrimiçi alışveriş kullanan tüketicileri yapmaktadır. Diğer taraftan, internetten alışveriş yapan İsraililerin büyük kısmı lokal olmayan web sitelerinden alışveriş yapmaktadır. E-ticaret satışları 2022 yılında %24 artarken 2022-25 döneminde her yıl ortalama %10 büyümesi beklenmektedir.

İsrail İstatistik Bürosu, geçtiğimiz son iki yılda gıda, içecek ve tütün harcamalarının tüm tüketim harcamalarının yaklaşık %20'sini oluşturduğunu tespit etmiştir. Diğer taraftan, yüksek gıda maliyetleriyle karşı karşıya kalan (OECD ortalamasından %19 daha yüksek) İsraili tüketiciler, özel markalı ürünlerin satışlarındaki artışla birlikte daha uygun fiyatlı ürünleri tercih etmeye başlamıştır.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

İsraili tüketiciler firmaların reklam ve markalaşma çalışmalarına ilgi göstermektedir. İsrail'de yapılan alışveriş ihtiyaçların giderilmesinin yanı sıra günümüzde popüler bir eğlence halini almıştır. Buna bağlı olarak İsrail'de makul düzeyde daha yüksek bir bedel ödeyerek kaliteli ürünler satın alma eğiliminde olan bir tüketici kitlesi bulunmaktadır.

İsraili tüketiciler için ürünler garantili olmalı ve satış sonrası hizmetin bulunması önemli bir husustur. Keza bu durum İsrail'de yasal bir zorunluluktur.

İsraili tüketiciler uluslararası trendleri yakından takip etmektedir. Bunun doğal bir sonucu olarak piyasaya giren yeni ürünleri denemekten keyif almaktadır.

İsrail'deki dağıtım kanalları ürün çeşitlerine göre farklılık göstermektedir; üreticiler endüstriyel ekipman, hammadde ve ara malları çoğu zaman stok yapmak yerine komisyonlu acenteler aracılığıyla tedarik etmektedir. Genellikle araçlar ülkenin küçük boyutu nedeniyle münhasırlık konusunda ısrar etmektedir.

Tüketim mallarının çoğu ithalatçılar ve distribütörler aracılığıyla satılmaktadır, ancak son dönemde büyük perakende zincirleri ve büyük mağazalar araçlar olmadan doğrudan ithalat yapmaya başlamıştır.

İsrail'in dokuz buçuk milyonluk nüfusunun yaklaşık %40'ı, İsrail'in ticaret ve finans merkezi Tel Aviv metropol bölgesinde yoğunlaşmıştır. Nüfusun diğer önemli yoğunlukları, petrokimya ve yüksek teknoloji endüstrileri için önemli bir liman kenti ve merkezi olan Hayfa metropol alanı (%15) ve Kudüs'tür (%10).

Neredeyse tüm mallar, İsrail'in kuzeyindeki Hayfa ve güneyindeki Aşdod limanı ve Ben Gurion Uluslararası Havaalanı aracılığıyla ülkeye girmektedir. Bu limanların ülkenin içerisi ile kurulmuş iyi ulaşım bağlantıları vardır.

Kamu İhaleleri

Kamu kuruluşları, bedeli 500.000 doları geçen kontratları imzalamadan önce onay almak zorundadır. Ayrıca, kamu kuruluşlarının 50 bin doları aşan ithalatlar için ithal izni almaları gerekmektedir. Söz konusu onay ve iznin alınabilmesi için, ihracatçı firmanın İsrail sanayisi ile işbirliği yapacağına dair bir taahhütname imzalaması gerekmektedir. Bahse konu işbirliği, sözleşme bedelinin en az %35'i oranında olmalıdır.

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

İsrail ekonomisinin en gelişmiş sektörleri elmas işlemciliği, bilişim, savunma sanayi, ilaç, sağlık turizmi ve din turizmidir. İsrail ekonomik gelişme önceliklerini yüksek teknoloji ürünlerinde yoğunlaştırmaktadır. GSYİH içinde tarımın %2, sanayinin %29, hizmetlerin ise %69 payı bulunmaktadır.

İsrail genel olarak mal ticaretinde açık veren, hizmetler kısmında ise fazla veren bir ülkedir. Savunma sanayi, elmas işlemciliği ve bilişim sektörü önemli ihrac kalemleridir. İsrail hizmet gelirlerinde özellikle bilişim, sağlık turizmi ve din turizmi sektörlerinde fazla vermektedir.

Tarım ve Hayvancılık

Tarım GSYİH içinde %2 oranında paya sahip bulunmakta, işgücünün %9'u tarımsal üretim ve tarım hizmetleri alanlarında istihdam edilmektedir. İsrail'in tarım teknolojileri sektöründe dünya çapında önemli bir konumdadır. Agro-Tech alanında etkinlik gösteren 400'e yakın şirketin piyasa değeri yaklaşık 23 milyar dolar olarak değerlendirilmektedir.

Sanayi

GSYİH içinde %29 oranında paya sahip bulunmaktadır. İsrail, ekonomik gelişim önceliklerinin yüksek teknoloji, hizmetler ve enerjiye yönelmesinin etkisiyle ülkemizin rekabet gücüne sahip olduğu birçok sektörde ithalatçı konumundadır.

Yerel sanayisi büyük ölçüde yüksek teknolojiye odaklanmış olan İsrail, milli gelirden araştırma ve geliştirmeye en fazla pay ayıran ülkeler arasında yer almaktadır. Üretim faaliyetlerinde kimya sanayi, savunma sanayi, ilaç endüstrisi ve elmas sanayi öne çıkmaktadır.

Hizmetler

GSYİH içinde %69 oranında paya sahip bulunmaktadır. İşgücünün %38'i ticari, finansal ve kişisel hizmetler alanlarında, %5'i inşaat sektöründe, %6'si ise ulaşım ve iletişim sektörlerinde istihdam edilmektedir. İsrail'de özellikle risk sermayesi endüstrisi çok gelişmiş durumdadır.

Madencilik

Geleneksel olarak enerji ithalatçısı bir ülke konumunda İsrail'in petrol rezervleri ihmal edilebilir düzeyde bulunurken, ülkede özellikle kıyı ötesi önemli doğalgaz kaynakları keşfedilmiş bulunmaktadır.

Enerji

Elektrik üretiminin %70'i doğalgaz, %5'i yenilenebilir enerji kaynakları ve kalanı fosil yakıtlarıyla gerçekleştirilmiştir. Yenilenebilir enerji kaynakları arasında güneş enerjisi %95'lik bir paya sahip bulunmaktadır.

Yüksek Teknoloji ve Bilişim

İsrail gayri safi milli hasılasının yaklaşık %15'ini bilişim şirketleri oluşturmaktadır. Ülke vergi gelirlerinin %25'i bu firmalardan toplanmaktadır. Aynı zamanda, toplam istihdamın %10'u bu sektörde çalışmaktadır.

İsrail borsasının en büyük 35 şirketinin (TA-35) 14 tanesi (%40) yüksek teknoloji firmasıdır. 2022 yılında yüksek teknoloji alanındaki girişimlerin değeri yaklaşık 25 milyar dolara ulaşmıştır.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

İsrail’de dinin sosyal hayata ve ticarete etkileri çok yoğundur. Bunun en belirgin örnekleri başta ‘Şabat’ olmak üzere dini günler ve Koşer şartıdır. Cuma günü güneş batarken başlayan ve Cumartesi güneş battığında sona eren Şabat sırasında İsraililer hiç bir şekilde çalışmamakta ve iş konuşmamaktadır. Cuma öğleden itibaren iş yerleri kapanmaktadır. Muhafazakar Yahudiler, bu süre içerisinde ateş yakmamakta; araç, telefon veya elektrik kullanmamaktadır. Ülkede dini bayramlar da benzer şekilde yaşanmaktadır.

Koşer, İslam dinindeki "helal" mecburiyetinde olduğu gibi; gıdaların dini kurallara uygun olması şartıdır. Özellikle et ürünlerinde (hayvanın makbul hayvan olması, kesimin dini kurallara göre yapılması, et ürünleriyle süt ürünlerinin aynı anda yenmemesi) katı kurallar bulunmaktadır. Gıda ürünleri ihracatçısı firmaların bu belgeyi almadan İsrail’e ihracat yapması güçtür.

İsraililer hediye almayı sevseler de, Koşer nedeniyle gıda maddesi hediye etmemek gerekir. Yemeğe davet edileceklerse, Koşer konusunda hassas olup olmadıkları uygun bir dille önceden sorulmalıdır.

Kudüs'te her üç din için kutsal mekanlar bulunmakta ve İsrail'e gelen yabancılar Kudüs'e büyük ilgi göstermektedir. Kudüs'ün bütün ilahi dinler için kutsal olduğu unutulmamalı ve kıyafet seçimi yapılırken kutsal mekanlara uygun giysiler tercih edilmeli, ağlama duvarı mümkünse Şabat dışında ziyaret edilmelidir.

Cuma öğleden sonra ve Cumartesi günleri ağlama duvarında kesinlikle fotoğraf çekilmemeli ve cep telefonları kapalı tutulmalıdır. Dindar Yahudiler Şabatta elektrikli cihazlar kullanmadıkları için kutsal yerlerde bu kurala uyulmasına büyük önem vermektedirler.

Para Kullanımı

İsrail’in resmi para birimi Yeni İsrail şekeli (YİŞ) olup, banknotlar 20, 50, 100 ve 200’lük birimler halinde, madeni paralar ise 1, 5 ve 20’lik birimler halinde basılmaktadır. Bankalarda, otellerde ve özel döviz bürolarında belli oranlarda komisyon alınarak para değişimi yapılmaktadır.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

İsrail'e seyahat etmek isteyen Umuma Mahsus Pasaport hamilleri vizeye tabidir. Diplomatik, Hizmet ve Hususi Pasaport hamilleri ise, anılan ülkeye yapacakları 3 aya kadar ikamet süreli seyahatlerinde vizeden muaftır.

İsrail makamları çoğu zaman vize için davet mektubu talep etmektedir. Bu uygulamaya göre İsraili bir firmanın kendi İçişleri Bakanlığı kanalıyla Türkiye’deki İsrail temsilciliklerine resmi bir davetiye göndermesi gerekmektedir.

Seyahat vizesinin alınması süreci, bürokratik işlemler nedeniyle uzun sürebilmektedir.

Resmî Tatiller ve Mesai Saatleri

İsrail'e yapılacak iş ziyaretleri için özellikle Haziran-Temmuz-Ağustos gibi sıcak yaz ayları pek uygun değildir. Diğer zamanlarda ise bayramlara ve resmi tatil günlerine dikkat etmek gerekmektedir.

İsrail'de hafta sonu resmi tatil günleri Cuma ve Cumartesi günleridir. Pazar, haftanın ilk iş günüdür.

Şabat nedeniyle resmi daireler ve çoğu şirketler Cuma ve Cumartesi günleri kapalıdır. Yahudiler Shabbat zamanında çalışmamakta ve iş konuşmamaktadır. Çalışma gününe rastlayan yarım gün tatillerde iş yerleri saat 13.00'de kapanmakta, resmi kurum ve odalar genellikle tam gün kapalı olmaktadır.

Bu tatillerin dışında Arapların çoğunlukta olduğu bölgelerde Müslüman bayramları, Hıristiyanların çoğunlukta olduğu yerlerde Hıristiyan bayramları kutlanmaktadır.

2023 yılı için tatil günleri aşağıda yer almaktadır;

- 8 Mart – Purim
- 5-12 Nisan – Pesah
- 26 Nisan – Bağımsızlık Günü
- 25-26 Haziran - Shavuot
- 15-17 Eylül (Yahudiler için yılbaşı)
- 24-25 Eylül (Yom Kippur)
- 29 Eylül-6 Ekim (Sukkot)
- 7-15 Aralık (Chanukah; okullar kapalıdır)

Yerel Saat

Yerel saat Türkiye'den bir saat geridir. Yaz saati uygulaması ile aynı saat dilimine girilir. (Her yılın Mart ayının son Pazar gününde bir saat ileri alınmakta, 1 Ekim'den sonraki ilk pazar günü ise tekrar geriye alınması şeklinde uygulanmaktadır.)

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

Yabancı bir firmanın İsrail’de şube açmak, İsrail’de kurulu mahalli bir şirkete ortak olmak ya da yabancı bir şirket kurmak şeklinde faaliyette bulunması mümkündür.

Şirket Kurma Prosedürü

İsrail’de şirket kurmak isteyen yabancı bir şirketin Adalet Bakanlığı nezdindeki ticaret siciline şirket kaydı yaptırması gerekmektedir. Herhangi bir gelir sağlama amacına yönelik olmayacak irtibat büroları için ayrıca bir izne gerek bulunmamaktadır. İsrail’de yabancı bir şirketin faaliyette bulunabilmesi için yerli ortak zorunluluğu bulunmadığı gibi resmi makamlarca şart koşulan herhangi bir asgari sermaye koşulu da bulunmamaktadır. İsrail’de kurulacak yerli ve yabancı şirketler kuruluş işlemleri açısından aynı prosedüre tabidirler. Kurulan yabancı şirketler, kuruluşu müteakip İsrail şirketi statüsünü kazanmakta ve yatırım ve ihracat teşviklerinden yararlanabilmektedir.

Yabancı bir şirket kurmak için; firmanın Kuruluş Sözleşmesi (Memorandum of Association) ve İç Tüzüğünü (Articles of Association) içeren belgeler ile birlikte Adalet Bakanlığı’ndaki “Şirketler Kaydı” bölümüne başvurulması gerekmektedir. İç tüzükte hissedarlar ile yönetim kurulu üyelerinin detayının, yöneticilerin yetkilerinin ve kar dağıtım prosedürünün belirtilmesi gerekmektedir.

Firma kaydı genellikle avukatlar aracılığı ile yapılmakta olup, Türk firmalarına da bu yolu izlemeleri tavsiye edilmektedir.

Firmanın unvanının İbranice olması şart olup, İngilizce isim de kabul edilmektedir. Firma unvanının Adalet Bakanlığı’nın onayından geçmesi gerekmektedir. Yukarıda belirtilen belgelerin tamamlanması ve kayıt ücretinin yatırılmasından sonra firmanın tescili yapılmakta ve firmaya bir sicil numarası verilmektedir. Başvuru ücretleri yıllar itibarıyla değişmekle birlikte, ücretin belirlenmesinde firmanın sermayesi dikkate alınmaktadır. Firma sermayesi arttıkça bu oran azalmaktadır. Ayrıca damga vergisi alınmaktadır. Adalet Bakanlığı’nda tescili yapılan yabancı firmanın daha sonra yapması gereken işlemler aşağıda yer almaktadır.

- Vergi Dairesi’ne kayıt: Şirketin İsrail’de faaliyete başlamasından sonraki 90 gün içerisinde vergi dairelerine kayıt gereklidir. Başvuru için, şirketin faaliyete başlama tarihi, şirketin taşınır-taşınmaz varlıkları, faaliyet yılındaki tahmini geliri, çalışan sayısı, hissedarlara ve yöneticilere ilişkin gelir vergisi numaralarının bildirilmesi gerekmektedir. Ayrıca firmanın her yılsonunda mali bilançosunu vergi dairelerine iletmesi gerekmektedir.
- Katma Değer Vergisi (KDV) ile ilgili kayıt: Ticari faaliyetlerin her aşamasında –üretim, toptan ve perakende satışlar, hizmetler, mal ithalatı gibi– KDV uygulaması mevcut olup, bu oran %17’dir. Yabancı bir firmanın İsrail’de faaliyete başladıktan hemen sonra, en yakın KDV Dairesi’ne kayıt yaptırması gerekmekte olup, başvuru sırasında İsrail Adalet Bakanlığı tarafından firmanın tesciline ilişkin belge, şirket ana sözleşmesi, şirket binası satın alma veya kira sözleşmesi, şirket adına imza yetkisi olanların ve yöneticilerin listesi aranmaktadır.

KDV ile ilgili hesapların her ay KDV Dairesi'ne bildirilmesi gerekmektedir. İhracatta veya ihracat amaçlı ham madde ithalatı KDV'den muaftır. KDV iadeleri 30 gün içerisinde ödenmektedir.

- Firma çalışanlarının Vergi Dairesi'ne ve Sosyal Sigortalar Kurumu'na bildirilmesi: Firma her ay Vergi Daireleri'ne çalışanlara ödenen ücret ve bunun vergiden düşülen miktarını bildirmekle yükümlüdür. Sosyal Sigortalar Sistemi'ne göre hem işveren hem de çalışandan kesinti yapılmaktadır. Bunun için ayrıca Sosyal Sigortalar Kurumu'na başvuru gerekmemektedir. Gelir Vergisi ile ilgili olarak Vergi Daireleri'ne verilen form, Sosyal Sigortalar Kurumu'na iletilmekte; söz konusu Kurum, her çalışan için aylık ödemeleri gösteren bir formu çalışana göndermekte ve bu formun her ayın 15'ine kadar doldurulması ve ödemenin yapılması gerekmektedir.
- Banka hesabı açılması: Firmanın ticari sicil kaydının yapılmasından sonra ticari faaliyetleri için bankada hesap açılması, işin doğası gereği zaruridir. Firma bankada hem ulusal para cinsinden hem de yabancı para cinsinden hesap açtırabilmektedir. Hesap açtırılması sırasında şirket ana sözleşmesinin bir örneği ile firmanın imza yetkisi olan kişileri, firma sahiplerini ve yöneticilerini gösteren ve bankada hesap açılmasına ilişkin Yönetim Kurulu kararını belirten bir belge ile başvurulması gerekmektedir.

Şube açmak için; yabancı bir firmanın İsrail'deki şubesinin açılıştan itibaren 1 ay içerisinde kayda alınması gerekmektedir. Bunun için Adalet Bakanlığı'na şirketin Türkiye'deki sicil kaydı, şirket ana sözleşmesinin İbranice tercümesi ve noter onaylı bir örneği, şirketin İsrail'deki işlerinden sorumlu olacak olan İsrail'de yerleşik kişilerin ad ve adresleri ve şirketin yöneticilerinin listesini gösterir belgeler ile başvurulması gerekmektedir. Ayrıca söz konusu belgelerin İsrail'in Türkiye'deki Konsolosluklarına onaylatılmasında da fayda görülmektedir.

Sigorta

İsrail'deki her bir vatandaşın ve yabancı çalışanın İsrail Devleti tarafından yetkilendirilmiş kuruluşlardan birini seçmesi ve sağlık sigortası yaptırmaları zorunludur. Diğer taraftan, sosyal güvenlik uygulamalarının kapsamı yabancı çalışanların vize türlerine göre değişmektedir. Her iki vize türünde (3 ve 12 aylık) çalışanların tedavi masrafları karşılanmaktadır. 12 aylık vize ile İsrail'e gelen çalışan maaşlarının İsrail'deki bir banka hesabına yatırılması zorunluluğu bulunmaktadır. Bu vize türündeki bir kaza durumunda çalışanların tazminat hakkı bulunmaktadır.

İşverenler, her çalışanın aylık gelirine bağlı olarak ulusal sigorta primi ödemekle yükümlüdür. İşverenler, çalışanların katkı paylarını ücretlerinden kesmek ve bunları işverenin kendi katkı payları ile birlikte ödemekle yükümlüdür. İsrail'de ikamet eden çalışanlar için işverenin katkı payı oranları (Ocak 2023 itibarıyla geçerli), aylık 7.122 Shekel'e kadar %3,55 ve 7.122 Shekel ile maksimum aylık gelir olan 47.465 Shekel arasındaki fark üzerinden %7,6'dır.

Yerleşik olmayan çalışanlar için, işveren oranları önemli ölçüde daha düşüktür ve aylık gelir 7.122 Shekel'e kadar %0,59 ve 7.122 Shekel ile maksimum aylık gelir 47.465 Shekel arasındaki farkta %2,65'tir.

Bankacılık Mevzuatı

İsrail'de bankaların uyguladıkları kredi faizleri düşük olmakla birlikte, bankacılık masraf ve komisyonları yüksektir. Yabancılar, bankaların sadece bazı yetkili şubelerinde hesap açtırabilmektedir.

Banka şubeleri genellikle Pazartesi, Çarşamba ve Cuma günleri 08:30- 12:30 arası; Pazar, Salı ve Perşembe günleri ise 08:30-12:30/16:00-18:00 saatleri arasında çalışmaktadır. Bütün İsrail şirketlerinde olduğu gibi Cuma öğleden sonra ve Cumartesi günleri bütün banka şubeleri kapalıdır.

İsrail Merkez Bankası bankacılık işlemlerinin düzenlenmesi ve denetlenmesinden sorumlu kuruluştur. Bankacılık sistemi oldukça gelişmiş olup; en büyük 5 bankacılık grubu sektörün toplam varlıklarının, kredilerinin ve mevduatlarının %92'sini oluşturmaktadır. Tel Aviv Borsası ise 1953 yılından bu yana faaliyet göstermektedir.

Vizeler

A Grubu Vizeler:

-A/1 Geçici Oturma ve Çalışma Vizesi: İsrail'de İçişleri Bakanlığı tarafından verilen ve geçerlilik süresi kadar hamiline oturma ya da çalışma izni sağlayan bu vize, 1 yıllık sürelerle verilmekte ve uzatılabilmektedir.

-A/2 Çalışma Öğrenci Vizesi: Öğrenime devam ederken, çalışma hakkı da sağlayan bir vizedir.

-A/3 Din Adamı Vizesi: Çeşitli dinlere mensup (Hıristiyan, Bahai gibi) din adamlarının misyonerlik amacıyla İsrail'de çalışabilmeleri için verilmektedir. Tıpkı A/1 vizesi gibi çalışma ve oturma izni verir. Çoğunlukla Ermeni, Süryani ve Rum din adamları tarafından kullanılmaktadır.

B Grubu Vizeler:

B/1 Vizesi (Çalışma Vizeleri): İsrail'de çalışma vizeleri 3 aylık ve 1 yıllık olarak iki şekilde olabilmektedir.

-1 Yıllık Vize: Bu vize ile gelen personelin unvanı " Uzman"dır (Expert Visa olarak adlandırılmaktadır.) Vize 1 senenin sonunda yenilenebilir. Vize bitiş tarihinden 3 ay önce başvuru yapılmak üzere, personelin vizesi 4 sene boyunca her sene başvuru yapılarak uzatılabilir.

-3 Aylık Vize: Bu vize ile gelen personelin unvanı "İşçi"dir (Non- Expert Visa olarak adlandırılmaktadır.) Bu vize yenilenmemektedir.

B/2 Vizesi: Turistik amaçlarla gelerek en fazla 3 ay süreyle bu ülkede kalacaklara verilen bu vizeye sahip kişilere çalışma hakkı tanınmamaktadır. B/2 vizesi bazı hallerde 6 aylık, tek ya da çok girişli olarak verilebilmektedir. Söz konusu vize, İsrail'in diğer ülkelerle arasındaki vize rejimine göre bu ülkelerdeki İsrail temsilcilikleri veya sınırdaki görevliler tarafından verilebilmektedir.

B/3 Vizesi: Bu vize yürürlükteki İsrail mevzuatına göre başka tür vize alamayan, ancak İsrail'e gelme nedeni konusunda ilgili makamları ikna edici yeterli bilgileri sağlayabilen kişilere istisnai olarak verilmektedir.

Sürekli İkamet Vizesi:

İsrail'de devamlı oturma ve çalışma hakkı veren ve 1 defa alındığında yenilemeye ihtiyaç duyulmaksızın geçerli olan sürekli bir vizedir.

Oleh Hadeş (Göçmen Vizesi): İsrail'de uygulanmakta olan "Oleh Hadeş" vizesi, daimi oturma ve çalışma hakkı veren ve bir defa alındığında yenilemeye ihtiyaç duyulmaksızın geçerli olan sürekli bir vizedir. Bu vize yalnızca Yahudilere verilmektedir.

Kaynak: T.C. Telaviv Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği